

Кантроўш

БЮЛЕТЕНЬ ТАВАРЫСТВА МАЛАДЫХ ЛІТАРАТАРАУ "ТУТЭЙШЫЯ" /2/ 1.89

КРОНІКА

Кажуць, адбыўся Пленум СПБ па маладых. Кажуць, пакаленне Галубовіча-Арлова Г.Далідовіч назваў пакаленнем Мялтліцкага-Рубанава. Кажуць, што Пленум ня меў ані задумы, ані мэты, ані плёну. Ну, хіба што арганізатары паставілі птушку. Галку. Ці -- крыжык. На птушцы. Чаму? Бо прывучаць пачаткоўцаў да ўсялякіх "абоймаў", шукаць ідэйна-тэматычных вартасцяў ды хібаў у кволых экзерсісах літаратурнае зъмены, ставіць задачы -- тое, чым займаецца СПБ, -- гэта адміністратарства, съкіраванае на дэградацію маладых. Дэгенератыўная зъмена можа задаволіць толькі дэгенератаў. І наадварот. Абарона маладых ад рэспубліканскай ідэалагічнай службы, стварэнніне ім умоваў для творчасці, спрыяньне іх унутранай свабодзе, неартадаксальному мысьленню, самаадукациі і новым, нетыповым творам -- вось галоўныя проблемы для гэткага Пленума. Але дзе тыя мэтры, у якіх рэальна вучашца маладыя, каму яны хоць бы давяраюць?

X
X X

Міліцыя забараніла "Талацэ" і "Тутэйшым" правесці вечарыну, прысьвечаную У.Караткевічу, у "Акварыуме", што на Камароўцы. Міліцыянт-афіцэр спаслаўся на адсутнасць пажарнай бяспекі.

X
X X

Рэдакцыі "Полымя", "Маладосці" і "Чырвонай зъмены" адмовіліся друкаваць раман Дж.Оруэла "1984" у перакладзе С.Шуны. Як вядома, сёлета гэты раман надрукуе "Новый Мир". Куды нам, сарамяжлівым беларусам, лезьці наперад з рызыкоўнымі, прыярытэтнымі! Цікава, што вартага оруэліўскага рамана прапануюць нам згаданыя рэдакцыі?

X
X X

Платная вечарына, наладжаная "Талакою" ў сярэдзіне сънежня, была выратаваная на гэты раз выключна "Тутэйшымі". Сярод дэкліматараў, што спрэс заікаліся і забываліся тэксты вылучаўся хіба толькі А.Свістуновіч.

X
X X

У кулуарах ТМЛ абмяркоўваеща ідэя ўзнаўлення Сталінскай прэміі -- самаму рэакцыйнаму чалавеку года на Беларусі. Выказваеща сумненьне: ці варта ўстанаўліваць прэмію для адзінага бяспрэчнага ляурэата Савелія Паўлава.

X
X X

У канцы сънежня прайшла вечарына "Тутэйшых" на філбаку ЕДУ. Слабая арганізацыя яе прывяла да сумнай колькаснай раўнавагі тых, хто выступаў і тых, хто слухаў.

X
X X

У бібліятэчы "Маладосьці" выйшла чарговаяя кніжка Паула Савоскі "Дзёньнік халасьця", рукапіс якой у свой час атрымаў адмоўную рэцензію ляурэата прэміі "Тутэйшых" Анатоля Сідарэвіча ў выдавецтве "Мастацкая літаратура".

X
X X

"Тутэйшыя" з жалем пачулі пра трагічную съмерць паэткі Яўгеніі Янішчыц. Хто і што тут прычынай? Мусіць ізноў беларускія пісьменнікі гатовыя задаволіцца кожны асабістым смуткам, як гэта вядзеща ад съмерці Купалы, як гэта было з Семашкевічам. Мусіць ізноў нікога ўжо не хвалюе: чаму загінуў талент?

X
X X

Чарговы сэмінар маладых прайшоў у Іслачы і стаўся на дзіва незауважаны ў друку. Гэтая таямнічасьць -- ці не ад самахарактарыстыкі сэмінарыстых, якія выпусцілі насыценгазэту пад называю "Масонская лажа". Падаем кроніку сэмінару з гэтай газэты:

5 сінегня, панядзелак: Принята пастанова агульнага сходу творчага пагалоўя сэмінара аб утварэйні друкаванага органа "Масонская лажа". Вядомы беларускі драматург Мігай пачаў пісаць п'есу "Мігучыя съветлафоры або хто ўкраў ліхтарыкі", для дзетрыёмніка.

"Это полтнік", -- сказаў вядомы паэт П. Кошаль.

6 сінегня, аўторак: Сярод удзельнікаў сэмінару пачалася эпідэмія віруснай хваробы "Альба Рутэнія". "Сельская газета" зъмясьціла параду Б. Спрычана маладым паэтам: "Эти стихи нужно основательно прополоть". -- "Это полтнік", -- сказаў вядомы паэт П. Кошаль.

7 сінегня, серада: Анатоль Сыс у творчым шале згубіў кашулю. Сяржук Сыс закупіў у краме 10 кг. паперы. "Это полтнік" -- сказаў вядомы паэт П. Кошаль.

8 сінегня, чацвер: Знойдзены Чаропкаў камень -- археалагічны помнік XII ст. А. і С. Сысы 4 гадзіны спрачаліся, хто зъ іх СыС. Адбыўся Пленум СП. На ім было сказана, што М. Мятліцкага даўно адкрылі і час закрываць. "Это полтнік" -- сказаў вядомы паэт П. Кошаль.

9 сінегня, пятніца: Ніхто нічога не памятае... "Это полтнік", -- сказаў вядомы паэт П. Кошаль.

10 сінегня, субота: Адбылася экспкурсія на мясціны нараджэння вядомага беларускага паэта В. Шніпа. Адкрыўся рахунак збору сродкаў на рэстаўрацыю дома, дзе ён нарадзіўся. У раённым Доме культуры адбыўся вечар яго паэзіі. Усім удзельнікам падаравалі баўханы Ф. Э. Дзяржынскага, ягонага земляка. "Это полтнік", -- сказаў вядомы паэт П. Кошаль.

II сінегня, нядзеля: А. Сысу знайшлі кашулю і выправілі ўпрочкі. Вядомы беларускі драматург Мігай напісаў п'есу для дзетрыёмніка "Мігучы съветлафор, або хто ўкраў ліхтарыкі". Ю. Пацюпа піў-піў каву, пратіў зъ ёю палову інтэлекта і вырашыў скончыць жыцьцё самаглупствам. "Это полтнік", -- падвёў агульны вынік вядомы паэт П. Кошаль.

ТВОРЫ З ІСЛАЧЫ:

Басё: На стылай зямельцы
Чаропка самотны сядзеў /з японскае ўзяў і пераклаў
Восенскі вечар... /з японскае ўзяў і пераклаў
І. Бабкоу/

Пачатак аповесьці У. Калкоўскага "Надзейны спосаб":

Думка, што яна можа застацца ў дзеўках, трывожыла Тамару -- мабыць, яшчэ з тae пары, калі яна выпадкова пачула ў размове:

"Што ж, яна так і не пайшла замуж?.. Чаму?" "Чаму, чаму. Ня ўзяў
ніхто. Чаго ж яшчэ не ідуць?" Тады ёй упершыню стала страшна, што
калі-небудзь і пра яе могуць так сказаць. Адразу здалося, што гэта
вельмі цяжка і ганарова -- дабіща, каб цябе "узялі"...

У НАШАЙ ШУФЛЯДЗЕ:

ЗЬНІЧ:

ТУТЭЙШЫМ

/Прапанова/.

Чаму ня можа быць "тутэйшым"
за 36 гадоў старэйшы?..
Хай ён стary ці маладзейшы --
абы пісаў ён прозу й вершы
ня горш ад Танка ці Камейшы^x...!
А можа зробім -- пры "Тутэйшых" --
мы філіял -- для ўсіх старэйшых?..
Для Танка, Ніла, для Камейшы...--
І будзе ўвесь Саюз --
тутэйшы!..

^xЗаклік для працаўнікоў
"крытычнага цэху":
глыбей аналізуцце ня
толькі "вершы ў прозе",
але і "прозу ў вершах". чэрвень-87.

A.H.

САМОТА /сонет/

Мне рэжа слых мана прамоў трактотных,
Мне сълепіць вока яркасць кумача --
Даuno мне ўсё абырдла апрача
Маўклівай няпрытомнасці самоты.

І ўсё ж калі б у цішыні дримотнай
Турыны рог прызыўна загучаў
І на лязе ўзынятага мяча
Запалымнелі водсъветы паходняў --
Я ўсе сумненъні адгарнуў бы разам
І стаў пад белы съцяг з чырвоным пасам:
Пад бел-чырвон-белы вольны съцяг...

Чырвоны пас на белым тле Радзімы,
Ты клічаш нас за волі міг адзіны
Узыняща і загінуць без разваг!

х х х х х х х х х х

Вядома, кожны мае свой погляд на рэчы, а кожны погляд грунтуецца на інфармацыі. Напрыклад, погляд "Беларускага голасу" на "Тутэйшых" вынікае з інфармациі "ЛіМа", "Советскай Белоруссии", "Голосу Радзімы". Яны -- ініцыятары і прычына таго, што ў Таронце пра нас думаюць так:

"Беларускі голас", Таронта, нум.342, сакавік 1988 г.:

"Пагоня" загучала ў Менску. "ЛіМ" падае аб першым сходзе нефармальнай групы маладых беларускіх пісьменнікаў, які адбыўся 10 сінегляд л.г. ... Аутару зацемкі не падабалася, што кіраунік вечару -- Анатоль Сыс ўжываў архаічных словаў, -- гэта значыць гаварыў праўдзівай беларускай мовай, а не накіненым Москвой, некім валапюком, складзе-

ным на адну трэць з русіцызмаў, ці наагул расейскіх словаў. Між ішым, "ЛіМ" падае, што сабраныя адсьпявалі Беларускую патрыятычную песьню на слова Максіма Багдановіча: "Пагоня", якая да гэтага забаронена ў БССР.

26 сіння л.г. адбыўся зъезд незарэгістраваных ахвіцыяльна /"ненармалы"/ групу пад Менскам -- "Вальны Сойм", як ён быў названы ўдзельнікамі, выкарыстаўшы стары Беларускі назоў з часоў Князьства Літоўскага. Паза шырэй знанай групай маладых пісьменьнікаў у Менску: "Тутэйшыя", існуюць тамже: "Галака", "Нашчадкі", "Няміга", у Віцебску: "Узгор'е", у Горадні: "Паходня", у Берасьці: "Край", у Воршы: "Повязь", у Полацку: "Маладзік" і шмат інш.

"Советская Белоруссия" атакуе "Дзяды". Як падавалі, у Менску на I-е лістапада /87г.-К./ Беларуская моладзь, ды маладыя пісьменьнікі зарганізавалі ў Гарадзкім парку адзначаньне Беларускага стараветнага сьвята -- памінкі па продках "Дзяды". На сівяце першы раз публічна успомнілі аб тых шмат тысячах няянна замардаваных пры ста-ліншчыне і дамагаліся пакараньня усіх тых мардэрцаў, якія яшчэ засталіся жывыя. "С.Б." пяром нейкага Майсені заатакавала ўдзельнікаў "Дзядоў", што яны інтрыганы, "самазванцы" з нацыяналістычным ідэя-мі... А галоўнае яму не падабаецца ўжытае на памінковых "Дзядах" слова "генацыд" для акрэсленія сталінскіх масавых мардэрстваў на Беларусі, бо маўляў іх больш было на Украіне і у РОСЕІ... у "ЛіМ" зьявіўся адказ на гэтую атаку інжынера В.Голуба з Калускай воблас-ці, які слушна кажа: што Беларуская нацыянальная інтэлігенцыя не была яшчэ таёй шматлікай, як у тых краях і яе зынішчэніе Сталіным треба акрэсліць "генацыдам". Голуб выкryвае, што незадаваленіе з съвяткаваньня "Дзядоў" выявілі і менскія Гарадзкія улады, бо гэта адбылося бяз іхнага дазволу і рэжысёры. З артыкулу можна даведацца, што бедныя падсавецкія Беларусы ўжо і не мараць аб прывярнен-ні беларускай мовы як дзяржаўнай. Яны змагаюцца толькі аб справяд-лівае "двумоўе", гэта значыць за раунапраунасць Беларускай мовы побач Расейскай, але і гэтага ня могуць дабіша!

У "Голосе Радзімы" з Менску зъмешчаны артыкул Ніны Буракоўскай "На народным сценары", з якога магчыма пазнаёміцца з мэтадамі нішчэнія праудзівых Беларускіх народных традыцыйных съвяткаваньняў праз замену іх або Расейскімі традыцыйнымі съвяткаваньнямі, або выдуманымі камуністычна ўрадавымі, падтасаванымі пад беларускія. ... Не дапушчаецца да съвяткаваньня публічна і восеньскае съвята "Дзя-ды". Спраба адсьвятковаць яго публічна ў Менску ў мінулым гэдзе падняло зъяту проці арганізатораў у савецкай прэсе.

"ПРЫКАРЫТNIKІ" Так назвала літаратурная моладзь банду літаратур-ных дыназураў акапаўшыхся ў Саюзе Пісьменьнікаў БССР, якія памага-лі калянізаторам душы Беларускую культуру і нішчыць Беларускую мову, ды галасілі ў сваіх творах нібы "розквіт" гэтай забіванай культуры, ды вясёлае жыццё падняволенага народу пад управай Крам-ліускіх стаўленікаў. Міхаіл Мінскі /пражывае ў СССР/ апавядае аб tym, як жыў адзін з гэтых верных слугаў панявольніка -- "Беларускі пісьменьнік" Пятрусь Броўка: "Дом быў стараветны, з высачэеннымі столямі, з мармуровымі сходамі... На першым паверсе быў Дзіцячы Са-док, другі паверх займаў вялікі паверх Пятрусь Броўка, на трэцім па-версе жыў акадэмік Мацэпур, а апошні займалі архітэктар і прафесар Чантурыя... Кожнаму прыпадала па паверху, пакояў гэтак па 10-12... Стукно да Пятруся Броўкі. Адчыніла мне пакаёука з чэпчыкам на вала-сах і павяла да памяшканья. На ўсім шляху тоўстыя кілімы, гэткія хіба да рэвалюцыі тут лижалі. Прыяла да вітальнага пакою і паса-да іла ў красла... У дзіцячым Садку скажыліся: яны ня могуць пра-да іла ў красла..."

водзіць музычную гадзіну, таму што паэт Броўка думае сваю вялікую думу і не дазваліе пеяць і граць на піяніне, таму што музыка адганяе ягоную музу... Броўка меў яшчэ і некалькі дачаў, аўтар апісвае ягоныя хаданьні, каб адстоець свеё дачы, калі адну ў яго хадзелі забраць. Так выглядалі і выглядаюць гэтыя гэтак званыя "народныя паэты", верныя паслугачы Маскоўскага рэжыму. За верную працу калянізатар умее шчодра плаціць!

УЖО І ГЭТАЕ "НАЦЫЯНАЛІЗМ"! "Советская Белоруссия" у артыкуле атакуючым вядомую маніфэстациёю Беларускіх патрыётаў, зарганізаўшых без дозволу Гарсавета, съяткаваньне у парку ля помніка Купалы у Менску съята памінак продкаў: Дзяды, выявіла незадавальненіне аб'яднаньнем маладых пісьменнікаў, ці хутчэй іх назоўвам "Тутэйшыя". Паводле "Советской Белоруссии" назоў гэты "вельмі ўжо патыхае некім "местничеством", "адкасанасцю". Адным словам Беларусы на сваёй Бацькаўшчыне не маюць права называць сябе што яны: тутэйшыя, а не прышлія на чужую зямлю прыблуды, на ўзор тых з "Советской Белоруссии", якія над тутэйшымі пануюць.

X

X X

ЗНОЎ ПРА "ДЗЯДЫ"

Гэты артыкул -- кансультация спецыялістых, быў напісаны да 30 кастрычніка, беларускай "крылавай нядзелі", і, бадай, шмат што мог зъмяніць у сітуацыі, ды аказаўся па-за межамі публічнасці на Беларусі і "выпаў" з паласы адной рэспубліканскай газэты. З удзячнасцю аўтарам-юристам робім іхні матэрыял набыткам чытачоў:

"Свабода сходаў, мітынгаў, вулічных шэсцяці і дэмантрацый адносіца да суб'ектуальных канстытуцыйных правоў савецкіх грамадзян і зъяўляеца адным з істотных элемэнтаў прававога статуса асобы -- грамадзяніна Савецкай дзяржавы, паўнапраўнага суб'екта палітычных адносінаў. Таму рэалізацыя гэтага права /як і іншых канстытуцыйных правоў/ павінна быць забясьпечаная безумоўна і безагаворочна. Есьць толькі адная прававая падстава для забароны сходаў, мітынгаў, вулічных шэсцяці і дэмантрацый -- іх правядзеньне не адпавядае Канстытуцыі СССР, Канстытуцыі БССР, савецкім законам. Толькі супрацьзаконны характар мэтаў мітынгу можа быць законнай падставай для адмовы ў яго арганізацыі і правядзеніі, але далёка не адміністрацыйнае меркаваньне органаў дзяржаўнага кіравання. Бо ў першым выпадку ў аснове рашэння ляжыць прынцып адпаведнасці закону, а ў другім -- дастаткова зыходзіць з прынцыпу мэтазгоднасці, без абавязковага суаднясенія з прынцыпам законнасці.

Іншымі словамі, толькі даказаўшы супрацьпраўнасць мэтаў і задачаў мітынгу, можна мець законныя падставы для адмовы ў праве каму б то ні было яго арганізоўваць і правесці. Спансілка на немэтазгоднасць, не падмацаваная нормаю права, не можа быць прызнаная дастатковай, а значыць, і законнай падставай для адмовы ў магчымасці рэалізаваць канстытуцыйныя права. Гэтае палажэнне зъяўляеца аксыёматычным для функцыянування сацыялістычнай прававой дзяржавы, бо галоўнае, што складае яго істотную характеристыску, -- забесьпячэнне рэальнага вяршынства закона. Мэнавіта закона, а не адміністрацыйнага меркавання. Як адзначалася на XIX партканфэрэнцыі, "ні адзін дзяржаўны орган, службовая асока, калектыв, партыйная або грамадзкая арганізацыя не вызваляюцца ад абавязку падпісацца за закону. Як грамадзяне нясуць адказнасць перад сваёй агульна-народнай дзяржавай, так і дзяржаўная ўлада нясе адказнасць перад грамадзянамі. Іх права павінны быць надзейна абаронены ад любога дэспатызму ўлады і яе прадстаўнікоў". Вядома, грамадзяне, рэалізуючы сваё канстытуцыйнае право на правядзеніе мітынгу, павінны строга захоўваць савецкія законы. Заканадаўствам устаноўленыя вельмі жорсткія меры адміністрацыйнай і крымінальнай адказнасці за парушэнне парадку арганізацыі і правядзенія сходаў, і адпаведныя кампетэнтныя органы маюць ўсе магчымасці для прыцягнення

парушальнікаў да адказнасці. А вось у пляне забарон грамадзянаў ад неабгрунтаваных адмоваў выканкамаў проблемаў вельмі шмат. Не прадугледжаная адказнасць выканкаму за неабгрунтаваную адмову у праве на правядзенне сходу. На думку абсолютнай большасці вучоных-юристуў, паўнамоцтвы выканкамаў /або іншых органаў дзяржаўнага кіравання/ пры вырашэнні пытаннія арганізацыі і правядзенне сходаў павінны насіць не дазваляльны, а рэгістрацыйны харктар. Аднак Прэзыдыум Вярх. Савета СССР ва Указе "Ад парадку..." ад 28.УІ.88 г. замацаваў дазваляльны харктар паўнамоцтваў выканкамаў, што выклікала вельмі широкую грамадзкую дыскусію. Зрешты, гэта самастойная і вельмі складаная проблема. У дадзеным канкрэтным выпадку нас перш за ўсё цікавіць пытанне, ці адпавядаючы рашэнні выканкамаў дзеючаму Указу. Згодна з арт.3 Указа, Мінскі гарвыканкам у выпадку неабходнасці меў права прапанаваць тым, хто звязануўся з заяваю, іншыя час і месца правядзенне мерапрыемства, на што, дарэчы, былі згодныя заяўнікі. Аднак пытанне так пастаўлена не было. Арт.6 Указу замацоўвае за выканкамамі права забараніць сход, мітынг, -і г.д. калі мэта іх правядзення спрэчыць Канстытуцыі СССР, БССР, альбо пагражае грамадзкаму парадку і бяспечыць грамадзянаў. Агульныя прававыя падставы забароны мітынгу разгледжаныя вышэй. Што ж датычыць гарантавання грамадзкага парадку і бяспечкі грамадзянаў, то, як бачна з атрыманых рашэнніяў выканкамаў, яны не лічылі, што правядзенне мітынгу стварыла б нейкія там проблемы. Арганізаторы мітынгу абавязаліся выставіць пэўных членаў ДНД з ліку асоб, маючых адпаведныя пасьведчанні. Яны таксама прасілі забяспечыць грам. парадак сіламі АУС. Акрамя таго, захаванне грамадзкага парадку і бяспечкі грамадзянаў аднесенае да кампетэнцыі саміх выканкамаў. Трэба улічваць і тое, што згодна з арт.7 Указа, мітынг можа быць у любы час спынены па патрабаванню прадстаўнікоў органаў улады пры парушэнні установленага парадку яго правядзення. Такім чынам, якіх-небудзь аб'ектыўных прававых падставаў для адмовы, на наш погляд, у выканкамаў не было. Маём права і на паслануку такога пытання -- наколькі рашэнні выканкома адпавядаюць патрабаванням, што прад'яўляюцца да актаў дзярж. кіравання. Заканадаўства сцьвярджае, што ўсе правапрымінальныя акты павінны выдавацца ў строгай адпаведнасці з законам, мець спасылку на конкретную прававую норму /г.зн. на конкретны артыкул норматыўнага акта або нават на частку артыкула/. Аднак ні ў рашэнні Мінгарвыканкаму, ні Першамайскага райвыканкаму, з якімі нас пазнаёмілі заяўнікі мітынгу, ніводнай спасылкі на заканадаўства няма. У рашэнні Цэнтральнага райвыканкаму маецца спасылка на Указ без якой-небудзь конкретызацыі. Аднак Указ утрымлівае 10 артыкулаў, і даведацца з рашэння, якой нормаю кіраўляцца выканкам, немагчыма. З прававога пункту гледжання гэтыя парушэнні, дапушчаныя пры вынясенні рашэння, зьяўляюцца вельмі грубымі. /Як можна, скажам, расцаніць вырак суда, спасланы не на конкретны артыкулы Крымінальнага кодэкса, а на кодэкс увогуле? Ці вырок суда наогул без усялякай спасылкі на закон? Вядома, як супрацьпраўны, незаконны. І гэта ў той час, калі гаворка ідзе пра стварэнне сацыялістычнай прававой дзяржавы. Несумненна, пры вырашэнні пытаннія рэалізацыі палітычных правоў грамадзянаў заўсёды ўзынікае і проблема суддянясці палітычнай і прававой ацэнкі тых або іншых мерапрыемстваў. Адказ тут павінен быць адназначным -- слушная, адекватная прававая ацэнка ёсьць адначасова і слушная палітычная ацэнка. Такі асноватворны прынцып прававой дзяржавы. Примаручы Указ "Аб парадку...", заканадаўца меў на ўвазе перш за ўсё вызначыць парадак рэалізацыі аднаго з важнейших канстытуцыйных палітычных правоў савецкіх грамадзян, а не стварыць механізм забароны рэалізацыі гэтага права. Рэальная свобода сходаў і г.д. -- як форма прамой дэмакратыі -- акрамя таго, што зьяўляецца эффектыўным спосабам выяўлення і вырашэння сацыяльных проблемаў, якія ёсьць у нашым грамадстве, дазваляе кожнаму грамадзяніну быць не бязтварым шрубкам дзярж. машыны, а рэальным удзельнікам палітычнага працэсу. З гэтага, а не са стэрэатыпа, "хоць бы чаго не выйшла" трэба, на наш погляд, жыходзіць выканкамам, вырашаючы пытанне пра дазвол на правядзенне мітынгаў, сходаў, вулічных шэсціцяў і дэманстрацый."

Кандыдаты юрыдычных навук: В.Гараднік, В.Дубавіцкі, А.Цікавенка, В.Лубоўскі.